

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Groendreef te Lokeren

Annelies De Raymaeker

Kessel-Lo, 2016
Studiebureau Archeologie bvba

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Gemotiveerd advies

Op basis van het tot nu toe uitgevoerde vooronderzoek – bestaande uit een bureauonderzoek – kan gewezen worden op de noodzaak van verder archeologisch onderzoek (met ingreep in de bodem). De aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats kan op dit moment niet met zekerheid worden aangetoond. Omdat het terrein momenteel bebouwd is en voorzien van verharding kan het onderzoek enkel plaatsvinden in een uitgesteld traject.

Voor steentijdsites (jachtplaatsen, tijdelijke bewoning) is de landschappelijke ligging eerder ongunstig. Het archeologisch potentieel voor bewoningssites vanaf het neolithicum tot en met de Romeinse periodes is eerder hoog. Op basis van een opeenvolging van historisch kaart- en fotomateriaal kan de verwachting voor bewoningssporen uit de (late)middeleeuwen als eerder laag ingeschat worden. Bodemkundig is het projectgebied als OB gekarteerd.

Omdat de bouwwerkzaamheden voornamelijk zullen doorgaan op het oostelijke deel van het terrein (fig. 2.1), wordt enkel deze zone geselecteerd voor verder onderzoek. Indien blijkt dat deze zone archeologische waarden bevat, dient ook de zone van de wegenis in het westen worden onderzocht.

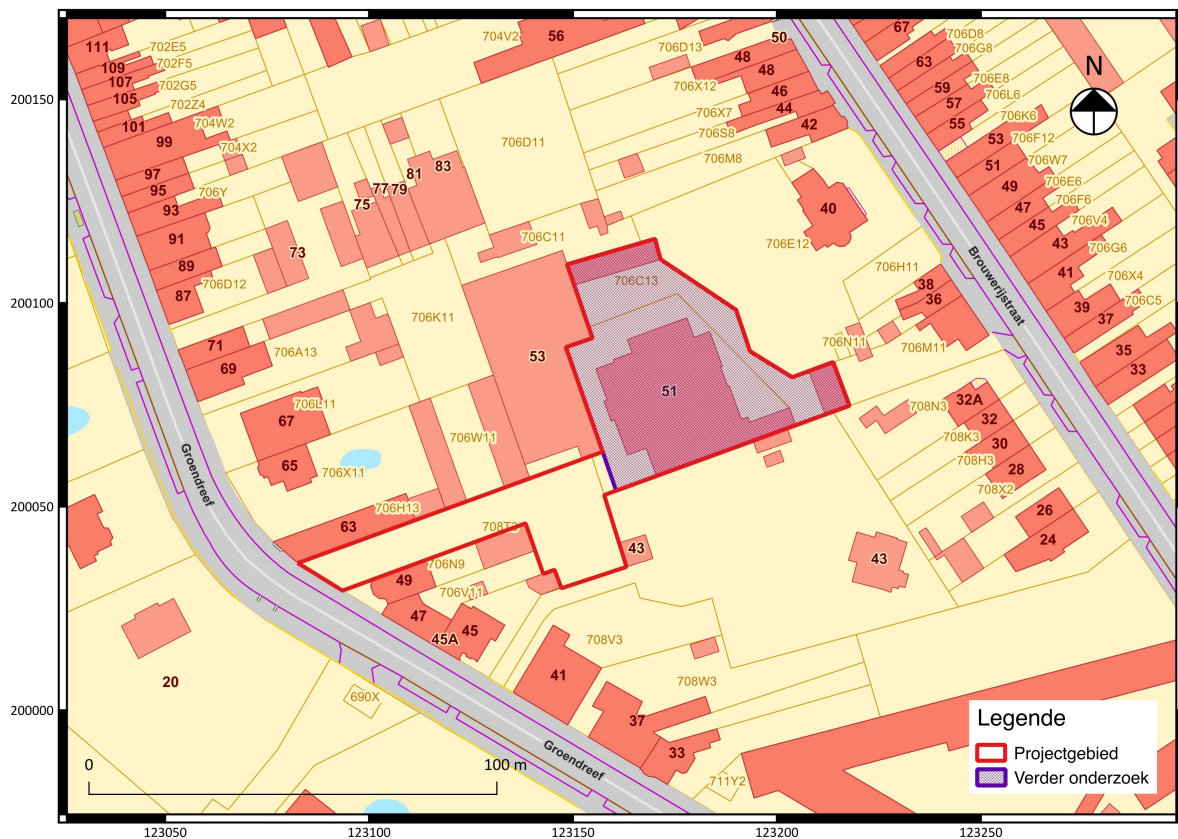

Fig. 2.1: Syntheseplan met aanduiding van de zone geselecteerd voor verder onderzoek.

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Landschappelijke boringen	Nee	Het projectgebied bevindt zich in een landschappelijk ongunstige regio voor het aantreffen van steentijd artefactensites. Hoewel het terrein momenteel bebouwd is en voorzien is van verharding lijkt het uitvoeren van dit type onderzoek een onnodige kost en zal het geen meerwaarde bieden binnen dit onderzoek.
Landschappelijke profielputten	Nee	Het projectgebied bevindt zich in een landschappelijk ongunstige regio voor het aantreffen van steentijd artefactensites. Hoewel het terrein momenteel bebouwd is en voorzien is van verharding lijkt het uitvoeren van dit type onderzoek een onnodige kost en zal het geen meerwaarde bieden binnen dit onderzoek.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient er op gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uit maken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren.
Veldkartering	Nee	Binnen dit onderzoek biedt deze methode geen meerwaarde en zal dit vermoedelijk niet tot kenniswinst leiden. Omdat het terrein momenteel grotendeels verhard of bebouwd is, kan deze methode niet gebruikt worden.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkendend archeologisch booronderzoek	Nee	Het projectgebied heeft een ongunstige landschappelijke ligging voor het aantreffen van steentijd artefactensites. Er werden tijdens het bureauonderzoek ook geen elementen aangetroffen die toch wijzen op de aanwezigheid van een artefactensite. Het uitvoeren van dit type onderzoek is bijgevolg onnuttig en draagt enkel bij tot extra kosten.

<p>Waarderend archeologisch booronderzoek</p>	<p>Nee</p>	<p>Het projectgebied heeft een ongunstige landschappelijke ligging voor het aantreffen van steentijd artefactensites. Er werden tijdens het bureauonderzoek ook geen elementen aangetroffen die toch wijzen op de aanwezigheid van een artefactensite. Het uitvoeren van dit type onderzoek is bijgevolg onnuttig en draagt enkel bij tot extra kosten.</p>
<p>Proefputten in functie van steentijd artefactensites</p>	<p>Nee</p>	<p>Het projectgebied heeft een ongunstige landschappelijke ligging voor het aantreffen van steentijd artefactensites. Er werden tijdens het bureauonderzoek ook geen elementen aangetroffen die toch wijzen op de aanwezigheid van een artefactensite. Het uitvoeren van dit type onderzoek is bijgevolg onnuttig en draagt enkel bij tot extra kosten.</p>
<p>Proefsleuven en/of proefputten</p>	<p>Ja</p>	<p>Het is nuttig deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Omwille daarvan, en de verwachting dat er geen complexe verticale strategie aanwezig is, is een proefsleuvenonderzoek aangewezen.</p> <p>Om beter ruimtelijk inzicht toe te laten is het nodig een groter percentage van het terrein (12,5%) te onderzoeken dan de voorgaande onderzoeksmethoden, wat resulteert in een grotere schadelijke impact op het bodemarchief. Deze methode is echter niet overdreven schadelijk te noemen.</p> <p>Ondanks de grotere schadelijke impact op het bodemarchief is deze onderzoeksmethode nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.</p>

Na afweging van de opportuniteit van elke individuele onderzoeksmethode wordt de combinatie van verschillende methoden afgewogen op basis van dezelfde criteria. Op basis van hogerstaande afwegingen wordt een (uitgesteld) vooronderzoek voorgesteld dat bestaat uit een proefsleuvenonderzoek.

Het onderzoek kan doorgaan indien het terrein volledig ontdaan is van alle bebouwing en verharding. Omdat de diepte van het archeologische niveau ongekend is, wordt bij de afbraak van het gebouw enkel de bovengrondse constructie verwijderd. Eventuele ondergrondse massieven worden verwijderd onder begeleiding van een archeoloog. De verharding wordt verwijderd voorafgaand het onderzoek. Hier wordt de ingreep in de bodem beperkt.

2.2 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.2.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveau's aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Verder dient het vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Kunnen de gegevens uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die toelaten de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek bevestigen, verfijnen of bij te sturen op vlak van de opbouw van de ondergrond, aanwezigheid van intacte bodems, verstoring van de oorspronkelijke bodem, verwachte periode en aard van de site bijvoorbeeld?

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveau's?
- Waar ligt/ lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn er, ondanks de lagere verwachting voor de periode vanaf de late middeleeuwen, toch sporen aangetroffen uit deze periodes?

Het proefsleuvenonderzoek (en het vooronderzoek in zijn geheel) kan als volledig beschouwd worden als er voldoende informatie werd gegeneerd om:

- een te bekrachtigen nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de onmogelijkheid voor een behoud in situ staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.

De onderzoeksmethode beslaat de oppervlakte van ca. 2269 m², zoals die is afgebakend op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (fig. 2.1). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen van het assessment beantwoord zijn.

2.2.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

Voor de gehanteerde onderzoekstechniek is hoofdstuk 8.6 van de Code van de Goede Praktijk van toepassing.

Het voorgestelde programma van maatregelen voor een vooronderzoek in uitgesteld traject voorziet in het trekken van proefsleuven in de te verstoren zones. Hiermee wordt beoogd door een beperkt maar statistisch representatief gedeelte van het terrein op te graven, uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van dat terrein (uitgevoerd volgen CGP 8.6).

De aangelegde proefsleuven hebben een breedte van 2 m met een maximale tussenafstand (van as tot as) van 15 m. De proefsleuven worden in een min of meer vast grid aangelegd met een oost-west oriëntatie (fig. 3.5). Deze oriëntatie wordt voorgesteld omdat dit inspeelt op de topografische situatie en zorgt voor een accurate steekproef, zonder enige willekeur. Gezien de geplande verkaveling is het niet mogelijk om de woonblokken te ontzien. De sleuven moeten minstens 10% van het te onderzoeken areaal beslaan, tenzij tijdens de uitvoering van de werken grote bodemverstoringen worden vastgesteld. In totaal moet minstens 12,5% van het te onderzoeken areaal onderzocht worden. Indien een archeologische site wordt aangetroffen worden eventueel extra proefsleuven en/of kijkvensters gegraven om een afbakening van de site te bekomen. Een selectie van sporen wordt gecoupeerd om een inschatting te kunnen maken van de aard, context en gemiddelde diepte van de aangetroffen sporen. Eventueel worden deze coupes aangevuld met enkele boringen in grotere sporen. Vondsten worden stratigrafisch ingezameld om te leiden tot een datering of contextbepaling.

De proefsleuven en eventuele kijkvensters worden uitgegraven met een graafmachine met een tandenloze bak. De proefsleuven worden aangelegd op het bovenste archeologische niveau waarop grondsporen te zien zijn. De teelaarde en het eventuele onderliggende colluvium worden verwijderd.

De uitvoerders van het proefsleuvenonderzoek dienen niet te beschikken over bijkomende specifieke competenties ten opzichte van deze opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

Doordat het terrein momenteel grotendeels bebouwd is, kan reeds voorzien worden dat de vooropgestelde 12,5% van onderzocht gebied niet gehaald zal worden. Dit kan worden gezien als een afwijking ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

Indien tijdens het onderzoek blijkt dat er relevante archeologische waarden bevinden binnen het onderzochte areaal (waarvoor een opgraving wordt geadviseerd) dient ook de zone van de wegnis (westelijk deel) worden onderzocht wanneer de wegnis heraangelegd wordt. Dit onderzoek zal – omwille van praktische redenen en de snelheid – bestaan uit een *strip and map*. De richtlijnen voor dit onderzoek dienen te worden opgenomen in het programma van maatregelen voor de opgraving.

Indien er geen opgraving wordt geadviseerd voor het oostelijk deel (zone geselecteerd voor verder onderzoek op fig. 2.1), dient het westelijk deel (zone niet toegankelijk op fig. 2.2) niet te worden onderzocht.

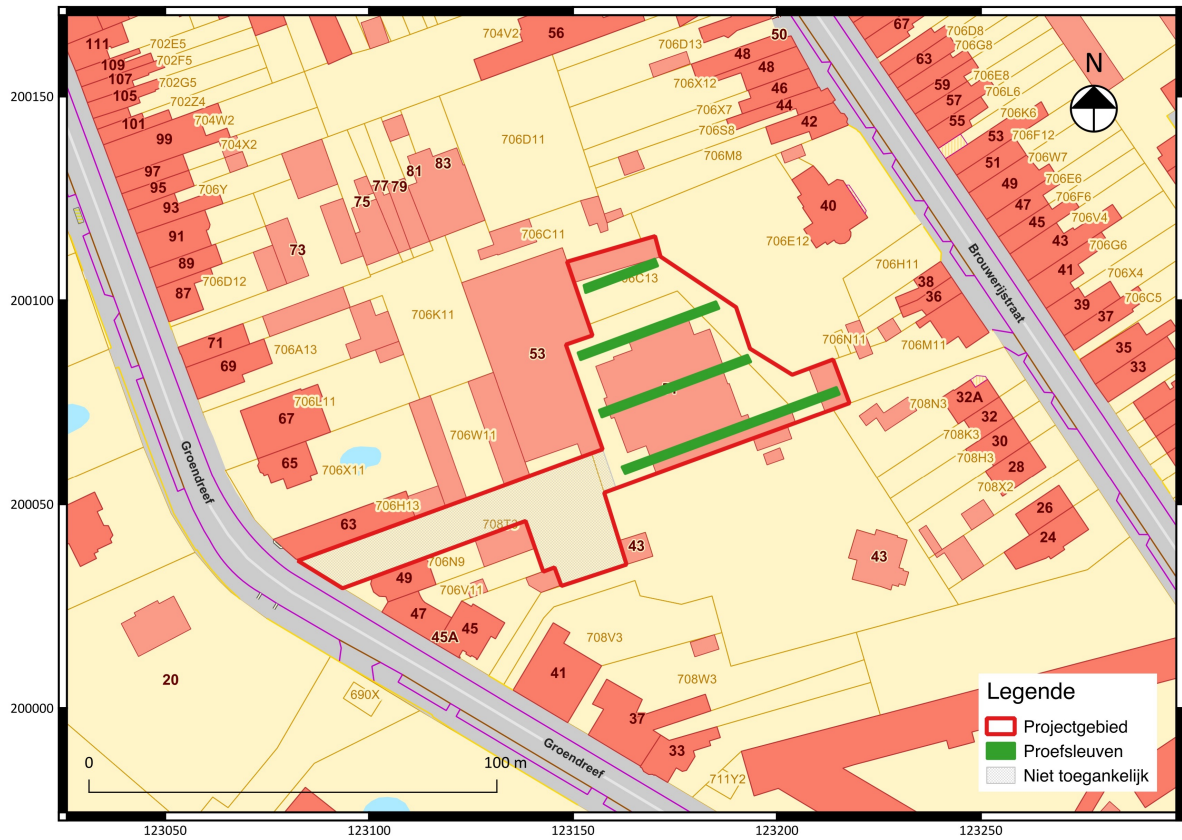

Fig. 2.2: Projectie van het voorgestelde proefsleuvenplan op het kadaster.